

Stanisław Czerwik

Maryja a Bóg Ojciec w "Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie"

Salvatoris Mater 1/3, 39-66

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dekretem *Christi mysterium celebrans* z dnia 15 sierpnia 1986 roku Kongregacja Kultu Bożego ogłosiła wzorcowe wydanie księgi, stanowiącej dodatek do Mszału Rzymskiego z roku 1970, a zatytułowanej *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*. Polski przekład tej księgi, zatwierdzony przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów już na początku roku 1993, ukazał się staraniem Wydawnictwa „Pallottinum” w Poznaniu w roku 1998 - a więc dopiero po dwunastu latach od ogłoszenia łacińskiego wydania wzorcowego¹. Stało się tak, mimo że od kilkunastu lat nie istnieją już przeszkody, którymi zwykliśmy dawniej tłumaczyć opóźnienia w rytmie publikacji polskiej wersji ksiąg liturgicznych: państwowa cenzura i ograniczenia w dziedzinie przydziału papieru.

„Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” składa się z dwóch tomów. Pierwszy zawiera obszernie, złożone z 43 punktów *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne (Praenotanda)* oraz czterdzieści sześć formularzy mszalnych, przeznaczonych na kolejne okresy roku liturgicznego: 3 na okres Adwentu; 6 na okres Narodzenia Pańskiego; 5 na okres Wielkiego Postu; 4 na okres Wielkanocy; 28 na okres zwykły.

Ze względu na tajemnicę, którą wyrażają, formularze przeznaczone na okres zwykły są podzielone na trzy sekcje. Pierwsza, licząca 11 formularzy, jest poświęcona Maryi czczonej pod wezwaniami wziętymi zwłaszcza z Biblii i wyrażającymi Jej związek z Kościołem. Druga zawiera 9 formularzy, których treścią jest współdziałanie Matki Najświętszej w rozwoju duchowego życia wiernych. W trzeciej sekcji znajduje się 8 formularzy wskazujących na miłosierne wstawiennictwo Maryi na rzecz wiernych².

Ks. Stanisław Czerwik

Maryja a Bóg Ojciec w „Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”

SALVATORIS MATER
1(1999) nr 3, 39-66

¹ *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*. Wydanie pierwsze, Poznań 1998, ss. 363 (odtąd: ZMNMP); *Lekcjonarz do Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, Poznań 1998, ss. 248 (odtąd: ZMNMP). Inne skróty: WTP - Wprowadzenie teologiczne i pastoralne;

Ant Kom - Antyfona na Komunię; Ant wej - Antyfona na wejście; Ko 1 - Kolekta, pierwsza wersja; Ko 2 - Kolekta, druga wersja; Nd - Modlitwa nad darami; Pf - Prefacja; PK - Modlitwa po Komunii; 20 (PK) - Modlitwa po Komunii w formularzu n. 20 ZMNMP (podobnie w innych przypadkach).

² Por. ZMNMP. WTP, nr 24.

Drugi tom „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” to lekcjonarz zawierający czytania biblijne, psalmy responsoryjne i werset-y przed Ewangelią dla każdego spośród 46 formularzy.

Wśród zaproponowanych czytań znajdują się trzy rodzaje tekstów: a) czytania ze Starego i Nowego Testamentu odnoszące się do życia lub posłannictwa Maryi albo też zawierające związane z Nią proroctwa; b) czytania ze Starego Testamentu od najdawniejszych czasów Kościoła odnoszone do Dziewicy Maryi; c) czytania z Nowego Testamentu nie dotyczące wprost Maryi, ale zaproponowane w Mszach ku Jej czci dla ukazania prawdy, iż cnoty sławione w Ewangeliu najdoskonalej zajaśniały w osobie i życiu Bogarodzicy³.

„Zbiór Mszy”⁴ jest przeznaczony przede wszystkim dla sanktuariów maryjnych, w których stosunkowo często sprawuje się Msze święte ku czci Bogarodzicy (z wyjątkiem dni wymienionych w numerach 1 - 6 *Tabeli pierwszeństwa dni liturgicznych*), a to w tym celu, by zapewnić w tej dziedzinie konieczną dla prawidłowego rozwoju kultu maryjnego różnorodność i *aby przez samo sprawowanie Eucharystii ukazać wiernym całą historię zbawienia oraz więź Najświętszej Maryi Panny z tajemnicą Chrystusa i Kościoła*⁵.

„Zbiór Mszy” może być również stosowany we wszystkich wspólnotach kościelnych, które w soboty okresu zwykłego, gdy nie przypada wspomnienie obowiązujące, często obchodzą wspomnienie Najświętszej Maryi Panny, zwłaszcza kiedy traktują ją jako szczególne przygotowanie do obchodu dnia Pańskiego⁶.

1. Teologiczna wymowa „Zbioru”

Ogłoszenie „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” jest owocem pogłębienia przez Sobór Watykański II nauki o Najświętszej Maryi Pannie w misterium Chrystusa i Kościoła. Nauka ta zarysowana w Konstytucji o liturgii świętej⁷ została obszernie ujęta w Konstytucji dogmatycznej o Kościele, której ósmy rozdział otrzymał wymowny tytuł: *Błogosławiona Maryja Dziewica Boża Rodzicielka w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*. Zostały w nim wyłożone również zasady nauki katolickiej o naturze czci oddawanej

³ Por. ZNMPL. WTP, nr 3.

⁴ Idąc za wzorem ZMNMP. WTP, nr 20-21 będziemy stosować niekiedy ten skrócony tytuł książki, aby go nie powtarzać w całości zbyt często.

⁵ ZMNMP. WTP, nr 32.

⁶ Por. TAMŻE, nr 34-36.

⁷ Por. SC 103.

Bogarodzicy⁸, zwłaszcza o przysługującym Jej kulcie liturgicznym⁹. Na temat należytego kształtowania i rozwijania tego kultu w duchu nauki Soboru wypowiedział się papież Paweł VI w adhortacji apostołskiej *Marialis cultus* z 2 lutego 1974¹⁰. Dokument ten stał się ważnym źródłem inspiracji dla formuł eucharystycznych „Zbioru Mszy”.

Liturgiczny kult Maryi przyjmuje w Kościele wielorakie formy. Najważniejszą z nich jest obchodzenie uroczystości, świąt i wspomnień poświęconych wydarzeniom ukazującym nierozzerwalny związek Bogarodzicy ze zbawczym dziełem Jej Syna, obchodzonym w cyklu roku kościelnego¹¹; celebrowanie Liturgii Godzin o tychże wydarzeniach; maryjne akcenty w liturgii sakramentów i sakramentaliów¹².

Szczególnym wyrazem liturgicznego kultu Bogarodzicy będzie korzystanie ze „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”. *Liturgia* [bowiem] *sprawuje poprzez święte znaki dzieło zbawienia, którego Bóg Ojciec dokonał przez Chrystusa w Duchu Świętym*¹³.

Układ formularzy mszalnych „Zbioru”, zharmonizowany z rytmem roku liturgicznego pozwoli pielgrzymom przebywającym w sanktuariach maryjnych oraz innym kościelnym wspólnotom przeżywać ścisły udział Maryi w odwiecznym planie zbawienia powziętym przez Boga Ojca i wypełnionym przez Jego Wcielonego Syna. Tak właśnie najkrócej ukazuje sens tej książki *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne: Msze o Błogosławionej Dziewicy czerpią moc i sens z Jej najgłębszego udziału w historii zbawienia. Kościół bowiem, wspominając udział Matki Pana w dziele odkupienia lub*

⁸ Por. LG 66.

⁹ Por. TAMŻE, 67.

¹⁰ Por. S. C. NAPIÓRKOWSKI (red.), *Jak czcić Matkę Bożą? Adhortacja apostolska papieża Pawła VI „Marialis cultus” o należytych kształtowaniu i rozwijaniu kultu Najświętszej Maryi Panny*, Niepokalanów 1984; W. BEINERT (red.), *Maria heute ehren. Eine theologisch-pastorale Handreichung*, Freiburg (1977); J. S. GAJEK, K. PEK (red.), *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Kościoła*, Warszawa 1993.

¹¹ Por. SC 103.

¹² Por. na przykład: wezwanie wstawiennictwa Maryi pod koniec modlitwy powszechnej w liturgii słowa poprzedzającej udzielenie chrztu (*Obrzęd chrztu dzieci*, nr 48); śpiew pieśni Najświętszej Maryi Panny - *Wielbi dusza moja Pana* oraz zamieszenie nowo ochrzczonych dzieci przed obraz lub figurę Maryi (por. TAMŻE, nr 71); Obrzęd błogosławieństwa obrazu Najświętszej Maryi Panny, w: *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, 91-98; *Obrzęd błogosławieństwa ziół i kwiatów w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny*, TAMŻE, 287-288; *Obrzęd błogosławieństwa ziarna siewnego i nasion w święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny*, TAMŻE, 294-295. Pieśń „Przybądźcie z nieba” w obrzędzie ostatniego pożegnania („Niech na spotkanie w progach Ojca domu po ciebie wyjdzie litościwa Matka”), w: *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1977, 55-56; Antyfony „Witaj, Królowo” przed złożeniem ciała zmarłego w grobie, TAMŻE, 72n.

¹³ ZMNMP. WTP, nr 4.

rozważając Jej przywileje, przede wszystkim obchodzi wydarzenia zbawcze, w których Najświętsza Panna, dzięki zbawczym zamysłom Boga, uczestniczyła ze względu na misterium Chrystusa¹⁴.

Przytoczone stwierdzenie będzie podstawą przeprowadzonej tu analizy. Zostanie w niej ukazana relacja Maryi do Boga Ojca w kontekście celebracji misterium Chrystusa w pięciu okresach roku liturgicznego.

2. Maryja Dziewica od wieków wybrana przez Boga Ojca na Matkę oczekiwanego Mesjasza

Pierwsze trzy formularze „Zbioru Mszy” są przeznaczone na okres Adwentu, w którym Kościół przygotowując się do uroczystości Narodzenia Pańskiego, wspomina oczekiwanie na przyjście Mesjasza zapowiadanego w ciągu całych dziejów ludzkości, począwszy od pierwotnego upadku¹⁵.

W kolekcie pierwszej Mszy wyznajemy, że Bóg wybrał *na Matkę Zbawiciela Najświętszą Dziewicę Maryję, która wyróżniała się wśród pokornych i ubogich*¹⁶. Druga wersja kolekty w tym samym formularzu jakby uściśla, że ów dokonany przez Boga wybór polegał na spełnieniu obietnic danych ojcom, wybrana Dziewica zostaje zaś określona jako Córa Syjonu: *Boże, Ty spełniając obietnice dane ojcom wybrałeś Najświętszą Maryję Pannę, spraw, abyśmy naśladowali wzniosłą Córę Syjonu, która przez pokorę podobała się Tobie, a przez posłuszeństwo przyczyniła się do naszego zbawienia*¹⁷. W sformułowaniach tych widoczny jest wpływ współczesnej egzegezy, w świetle której Matka Mesjasza uosabia cały naród wybrany, nazwany „Córą Syjonu”. W zapisanym w Ewangelii Łukasza pozdrowieniu, jakie anioł kieruje pod adresem Maryi: *Bądź pozdrowiona, łaski pełna, Pan z Tobą, błogosławiona jesteś między niewiastami* (Łk

¹⁴ TAMŻE, nr 6.

¹⁵ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 39: *Okres Adwentu ma podwójny charakter. Jest okresem przygotowania do uroczystości Narodzenia Pańskiego, przez którą wspominamy pierwsze przyjście Syna Bożego do ludzi. Równocześnie jest okresem, w którym przez wspomnienie pierwszego przyjścia Chrystusa kieruje się dusze ku oczekiwaniu Jego powtórnego przyjścia na koniec czasów.*

¹⁶ Ko 1: ZMNMP, 30; por. LG 55: *Ona to zajmuje pierwsze miejsce wśród pokornych i ubogich Pana, którzy z ufnością oczekują zbawienia i dostępują go.*

¹⁷ Ko 2: ZMNMP, 30; por. LG 55: *Wraz z Nią [...], wzniosłą Córą Syjonu, po długim oczekiwaniu spełnienia obietnicy, przychodzi pełnia czasu i nastaje nowa ekonomia zbawienia, kiedy to Syn Boży przyjął z Niej naturę ludzką, aby przez tajemnice ciała swego uwolnić człowieka od grzechu.*

1, 28), brzmi prawdopodobnie echo słów proroka Sofoniasza: *Wyśpiewuj, Córo Syjońska! Podnieś radosny okrzyk, Izraelu! Ciesz się i wesel z całego serca, Córo Jeruzalem! [...] król Izraela, Pan, jest pośród ciebie [...] Pan, twój Bóg, jest pośród ciebie [...]* (So 3, 14-15. 17; por. Za 9, 9: *Raduj się wielce, Córo Syjonu, wołaj radośnie, Córo Jeruzalem! Oto Król twój idzie do ciebie*)¹⁸.

Wybierając Maryję, Bóg Ojciec spełnił obietnice dane ojcom¹⁹. Poczet tych ojców wymienia prefacja pierwszego formularza przeznaczonego na okres Adwentu: *Maryja jest z pochodzenia córką Adama, która przez swoją niewinność naprawiła winę matki Ewy; przez wiarę jest potomstwem Abrahama, bo gdy uwierzyła, została Matką Jezusa* (por. Rdz 12, 3; 15, 6; 18, 18; Ga 3, 6-9); *przez swój ród jest różdżką z korzenia Jessego, z której wyrósł kwiat, nasz Pan Jezus Chrystus* (por. Iz 11, 1)²⁰. W ten też sposób Bóg Ojciec uczynił Najświętszą Dziewicę Maryję *szczytem dziejów Izraela i początkiem Kościoła*²¹. Przyświecał Mu w tym cel: *aby wszystkie ludy wiedziały, że zbawienie pochodzi od Izraela, a [Boża] nowa rodzina wywodzi się z narodu wybranego* (por. J 4, 22). Od początku ludzkich dziejów Maryja jawi się więc w powziętym przez Ojca planie zbawienia, którego kresem jest Jezus Chrystus.

W przeznaczonym na okres Adwentu formularzu, zatytułowanym „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania Pańskiego” przedstawione jest urzeczywistnienie odwiecznego planu Ojca względem Maryi w fakcie Wcielenia. Wspomina się tu akt woli Boga (*Boże, z Twojej woli za zwiastowaniem anielskim odwieczne Słowo przyjęło ludzkie ciało w łonie Najświętszej Panny*²²), wynikające z wiary posłuszeństwo Bożej służebnicy (*Najświętsza Dziewica przyjęła z wiarą Twoje Słowo*²³) oraz moc Ducha Świętego, który okrył Ją cieniem (por. Łk 2, 35; *przez tajemnicze działanie Ducha Świętego poczęła Syna i z miłością Go nosiła w niepokalanym łonie*²⁴). Modlitwa nad darami tego formularza jest ciekawym przykładem epiklezy, w której misterium Eucharystii jawi się w ścisłym powiązaniu z tajemnicą Wcielenia właśnie z racji działania Ojca,

¹⁸ Por. S.MUNOZ IGLESIAS, *La joie de la fille de Sion. So 3,14-18a*, „Assemblées du Seigneur” 7(1969) 54-58; J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela. Medytacje biblijne*, Kielce 1996, 52-57.

¹⁹ Por. Ko 2: ZMNMP, 30; 1 (PK): TAMŻE, 31: *Boże, Ty w Chrystusie zrodzonym z Maryi Dziewicy spełniłeś obietnice dane ojcom.*

²⁰ 1 (Pł): ZMNMP, 31.

²¹ TAMŻE.

²² 2 (Ko): ZMNMP, 32

²³ 2 (Pł): TAMŻE, 33.

²⁴ TAMŻE.

który posyła Ducha Świętego²⁵. Eucharystia jest objawieniem tego samego miłosierdzia Ojca, dzięki któremu *dla naszego zbawienia* [Jego Syn narodził się] *wśród ludzi*²⁶.

Bóg Ojciec jest też sprawcą zbawczego wydarzenia, jakim było Nawiedzenie Elżbiety przez Maryję. Kościół wyznaje to w początkowej, wielbiącej części kolekty Mszy zatytułowanej „Nawiedzenie Najświętszej Maryi Panny”: *Boże, Zbawco ludzkości, Ty przez Najświętszą Maryję Pannę, która jest arką Nowego Przymierza, wniosłeś w dom Elżbiety zbawienie i radość*²⁷. Jak należy rozumieć stwierdzenie, że to właśnie Bóg Ojciec skierował do domu Elżbiety Maryję, „arkę Nowego Przymierza”? Odpowiedź na to pytanie sugeruje przewidziany dla tej Mszy fragment So 3, 14-18a (albo - do wyboru - Za 9, 9-10). Jak arka w starotestamentowym Namocie Spotkania i w świątyni Salomona była znakiem i „miejscem” szczególnej obecności Jahwe pośród swego ludu (por. 1 Krn 13, 14), tak Maryja brzemienna Słowem Ojca, wkracza w progi domu Elżbiety jako żywa arka Boża, niosąca ze sobą „zbawienie i radość” (por. Łk 1, 44). Prefacja tej Mszy wyraźnie stwierdza, że również Bóg Ojciec w natchnionych przez Ducha Świętego słowach Elżbiety objawił wielkość Najświętszej Maryi Panny: *Ty w proroczych słowach, wypowiedzianych przez Elżbietę pod natchnieniem Ducha, ukazujesz nam wielkość Najświętszej Maryi zawsze Dziewicy*²⁸. Świadectwem o wielkości Maryi, inspirowanym przez Ojca mocą Ducha Świętego, jest tytuł „Matka mojego Pana”, jakim Elżbieta obdarzyła Maryję (por. Łk 1, 43) oraz pochwała - błogosławieństwo pod adresem Jej wiary: *Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Ci od Pana* (Łk 1, 45). To ostatecznie Bóg Ojciec udzielił Elżbiecie natchnienia Ducha Świętego, aby ukazać nam wielkość Maryi.

W kolekcie i modlitwie po Komunii tej Mszy prosimy Boga Ojca, aby kształtował Kościół na wzór Maryi: aby był on posłuszny natchnieniom Ducha Świętego, niósł Chrystusa braciom i wszystkim narodom, zwiastując im orędzie zbawienia, oraz wielbił Boga hymnem chwały i świętością obyczajów²⁹. Kościół kontemplując tajemnicę Nawiedze-

²⁵ 2 (Nd): ZMNMP, 33: *Boże, niech Duch Święty, który swoją mocą napelnił lono Najświętszej Dziewicy Maryi, uświęci dary złożone na Twoim ołtarzu.*

²⁶ Por. 2 (Pf): ZMNMP, 33 oraz PK: *Panie, nasz Boże, przez Najświętszy Sakrament, który przyjęliśmy, okazuj nam zawsze miłosierdzie, abyśmy z wiarą oddając cześć Rodzicielce Twojego Syna, zostali zbawieni przez Jego wcielenie*”. TAMŻE, 34.

²⁷ 3 (Ko): ZMNMP, 36.

²⁸ 3 (Pf): TAMŻE.

²⁹ 3 (Ko): TAMŻE.: *spraw, abyśmy posłuszni natchnieniu Ducha Świętego, mogli nieść Chrystusa braciom i wielbić Ciebie hymnem chwały i świętością obyczajów.*

nia, pragnie swoim życiem naśladować postawę Maryi i na Jej wzór trwać w więzi z Bogiem Ojcem mocą Ducha Świętego.

3. Bogarodzica Maryja z woli Ojca obecna w misteriach dzieciństwa i pierwszych objawień Zbawiciela

Na okres Narodzenia Pańskiego w analizowanym „Zbiorze Mszy” przeznaczonych jest sześć formularzy mszalnych. W centrum uwagi Kościoła znajduje się w nich odwieczny zamysł Ojca, objawiony w dziewiczym poczęciu i narodzeniu Syna Bożego, w Jego poddaniu się ziemskiej Matce oraz w wydarzeniach, w których daje się On poznać światu.

Zgodnie z tym samym zamysłem Ojca Maryja najściślej uczestniczyła w wydarzeniach dzieciństwa i ukrytego życia swego Syna, aby przy Jej udziale objawił się On ludziom, a Kościół otrzymał w Niej doskonały wzór życia w zjednoczeniu z Ojcem, przez Syna, w Duchu Świętym.

Bóg Ojciec zesłał z nieba *do łona Najświętszej Dziewicy swego Syna, Słowo zbawienia i Chleb życia*³⁰ - wyznajemy w kolekcie Mszy zatytułowanej „Święta Maryja, Boża Rodzicielka”. W wyrażeniu tym widoczny jest wpływ anafory zamieszczonej przez św. Hipolita Rzymskiego (+ 235) w jego *Tradycji Apostolskiej*³¹. Drugi wariant kolekty opiera się na znanej nauce św. Augustyna, że *Maryja najpierw duchem, a potem ciałem przyjęła Syna Bożego przychodzącego z nieba*³². Wielkość Maryi nie polega w pierwszym rzędzie na tym, iż w swym dziewiczym łonie dała ciało Synowi Bożemu, ale na tym, że z niezachwianą wiarą przyjęła Go umysłem jako Słowo Ojca³³. I pod tym względem jest dla nas wzorem, dlatego modlimy się: *spraw, abyśmy przyjmąwszy Chrystusa z wiarą, ukazywali Go światu przez sprawiedliwe czyny*³⁴. Kościół nie waha się wyznać, że Bóg Ojciec *przez dziewicze macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny [obdarzył] ludzi*

3 (PK): TAMŻE, 37: *Boże, nasz Ojcze, niech Twój Kościół, wyposażony w Boskie sakramenty i napełniony Duchem Świętym, podąża z radością do wszystkich narodów, aby słuchając słów zbawienia, cieszyły się z dokonanego odkupienia.*

³⁰ 4 (Ko) 1: ZMNMP, 43.

³¹ *La Tradition Apostolique de saint Hippolyte*. Essai de reconstitution par Dom Bernard Botte, Münster Westfalen 1963, 12: *Gratias tibi referimus deus, per dilectum puerum tuum Iesum Christum, quem [...] misisti de caelo in matricem virginis.*

³² 4 (Ko) 2: ZMNMP, 44: *Boże, Święta Maryja najpierw duchem, a potem ciałem przyjęła Twój Syn przychodzącego z nieba.*

³³ Por. AUGUSTYN, *Sermo* 25, 7: PL 46, 937.

³⁴ 4 (Ko) 2: ZMNMP, 44.

*ską wiecznego zbawienia*³⁵. To syntetyczne wyznanie streszcza w sobie nie tylko dziewicze poczęcie Jezusa w łonie Maryi, ale także Jego Misterium Paschalne, czyli poniesioną przezeń w ludzkim ciele Mękę oraz uwielbienie tegoż ciała w Zmartwychwstaniu. Tajemniczy zamysł Ojca nie wyczerpuje się w tym, że Jego Syn narodził się z dziewiczego łona³⁶, ale urzeczywistnia się także przez to, że Ojciec pozwala nam doznawać skutecznego orędownictwa Maryi³⁷ i oświeca nas światłem Ducha Świętego do owocnego rozważania słów Ojca i zachowywania ich w sercu (por. Łk 2, 19. 51)³⁸.

W objawianiu swego Syna światu - ludowi izraelskiemu i narodom pogańskim - Bóg Ojciec szczególną misję powierza Maryi, a wraz z Nią całemu Kościołowi, powołanemu do kontynuowania tego samego posłannictwa.

Szczególnym tego wyrazem jest kolekta oraz prefacja Mszy o „Najświętszej Maryi Pannie w tajemnicy Objawienia Pańskiego”.

Rzecz znamienna, że w kolekcie Maryi przypisana jest rola, którą według Ewangelisty spełnił starzec Symeon (por. Łk 2, 32): *Boże, Ty przez Najświętszą Dziewicę objawiłeś światu swego Syna jako chwałę Izraela i światło dla narodów*³⁹.

W prefacji zaś jest mowa o „posłudze” Maryi, o której Ewangelisci mówią bardzo dyskretnie, ograniczając się tylko do zrelacjonowania prostego faktu, że Maryja była obecna u boku swego Syna-Niemowlęcia. Pasterze, którzy śpiesznie przybyli do Betlejem, *znaleźli Maryję, Józefa oraz leżące w żłobie Niemowlę* (Łk 2, 16). Podobnie mówi Mateusz o Mędrcach ze Wschodu: *Weszli do domu i zobaczyli Dziecię z Matką Jego, Maryją* (Mt 2, 10). Ten prosty fakt znajduje takie oto ujęcie w prefacji:

Przez posługę Najświętszej Dziewicy wzywasz do wiary wszystkie rodziny narodów. Pasterze jako pierwociny Kościoła z ludu izraelskiego, ogarnięci jasnością i pouczeni przez Aniołów, uznają Chrystusa za Zbawiciela [por. Łk 2, 8-20]. Mędrcy jako pierwsze latoro-

³⁵ 5 (Ko): TAMZE, 46.

³⁶ Por. 5 (Pf): TAMZE, 47: *Wielbimy Ciebie zwłaszcza w tym czasie, w którym zgodnie z Twoim tajemniczym zamysłem z dziewiczego łona narodził się Twój Syn, Jezus Chrystus. Jego objawiłeś jako sakrament naszego zbawienia i przeznaczyłeś na światło wszystkich narodów* (por. Łk 2, 32).

³⁷ Por. 5 (Ko): ZMNMP, 46: *spraw, abyśmy doznawali orędownictwa Tej, przez którą otrzymaliśmy Twojego Syna, dawcę życia wiecznego*.

³⁸ Por. 5 (Nd): TAMZE, 47: *oświeć nas światłem Ducha Świętego, abyśmy za przykładem Najświętszej Maryi Panny rozważali Twoje słowa i zachowywali je w naszych sercach*. Warto zauważyć, że prośba ta opiera się na świadectwie Ewangelii św. Łukasza o zachowywaniu przez Maryję słów Syna (por. Łk 2, 19. 51). Nie ma tu żadnej sprzeczności, gdyż słowa Syna są objawieniem Ojca.

³⁹ 6 (Ko): ZMNMP, 50.

śle Kościoła z wszystkich narodów, pod działaniem Twej łaski i za przewodem świecącej gwiazdy, wchodzą do ubogiego domu, gdzie znalezione z Matką Dziecię uwielbiają jako Boga, sławią jako Króla, wyznają jako Odkupiciela [por. Mt 2, 1-12]⁴⁰.

Ta objawiająca i eklezjotypiczna rola Maryi jeszcze wyraźniej jest przedstawiona w formularzu zatytułowanym „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego”.

Na początku prefacji tej Mszy wyznajemy, iż godne i sprawiedliwe jest to, abyśmy wychwalali Boga, *oddając cześć Najświętszej Maryi zawsze Dziewicy*. Wymieniane w embolizmie prefacji pochwalne tytuły i zasługi Maryi są przeto wyrazem uwielbienia Boga Ojca, który Ją wybrał i wyznaczył Jej wyjątkowe miejsce w swoim zbawczym planie. Kiedy bowiem Maryja wypełniając Prawo, w świątyni ofiaruje swojego i Bożego Syna (por. Łk 2, 22-23; por. Wj 13, 2. 12. 15)⁴¹ jako niepokalanego Baranka, który miał ponieść śmierć na ołtarzu Krzyża, kiedy *raduje się błogosławionym Potomkiem, doznaje bólu z powodu prorocstwa starca Symeona* (por. Łk 2, 34-35), pozostaje z woli Ojca najściślej złączona z Jezusem więzią, która przetrwa aż do Jego Śmierci na Golgocie. W wydarzeniu tym, jak i we wszyst-

⁴⁰ 6 (Pf): ZMNMP, 50-51.

⁴¹ W formularzu tym tkwi chyba błąd wynikający z mylnego odczytania relacji św. Łukasza. Ewangelista mówi o dwóch przepisach Prawa, które spełnia Maryja: o złożeniu ofiary z racji oczyszczenia po urodzeniu Syna (por. Kpł 12, 6-8) oraz o spełnieniu przepisu dotyczącego pierworodnych (por. Wj 13, 2. 12. 15). Z racji oczyszczenia kobieta winna była złożyć jednorocznego baranka na ofiarę całopalną i młodego gołębia lub synogarlicę na ofiarę przebłagalną. Jeśli z powodu ubóstwa nie było kobiety stać na ofiarowanie baranka, mogła przynieść na ofiarę dwie synogarlice lub dwa młode gołębie. Taką właśnie „ofiary ubogich” składa Maryja z racji swego oczyszczenia (por. Łk 2, 22. 24). Z racji wykupu pierworodnego syna rodzice winni byli złożyć w ofierze pięć syklów srebra (por. Kpł 3, 47). Ewangelista Łukasz mówi tylko o ofierze z racji oczyszczenia, milczy natomiast na temat wykupu Jezusa przez Matkę i św. Józefa. Oni Go nie wykupują, ale przynoszą do świątyni i ofiarują Bogu! (por. Łk 2, 23). Nie wiadomo więc, dlaczego w modlitwie nad darami tego formularza jest powiedziane: „Panie, nasz Boże, przyjmij modlitwy i dary z radością złożone na cześć Najświętszej Dziewicy, która przyniosła do świątyni ofiarę ubogich [to była ofiara złożona z racji oczyszczenia Maryi, a nie z racji wykupu Jezusa jako pierworodnego! - S. C.], aby wykupić swojego Syna, Odkupiciela nas wszystkich”: ZMNMP, 53. Czy nie ma tu błędu? Jakie jest zdanie egzegetów? H. SCHÜRMANN w swym komentarzu do Ewangelii Łukasza tak pisze na temat ofiarowania Jezusa w świątyni: „die Reinigung der Mutter berichtet er (der Erzähler) nur nebenbei und den Loskauf der Erstgeburt verschweigt er, um allen Akzent auf die „Darstellung” Jesu zu legen, in deren Verlauf prophetische Stimmen das Kind als den erwarteten Messias erkannten [...]. Der Erzähler will dieses Geschehen im Lichte von 1 Sm 1, 11. 21-28 verstanden haben: Jesus wird - als der Erfüller allen priesterlichen Dienstes - nicht als Erstegeborener losgekauft von Gott, vielmehr ihm gerade dargebracht als ein Gott Geweihter - wie einst Samuel; das Reinigungopfer der Wöchnerin V 24 ist dem Erzähler nur ein Begleitakt” (Das Lukasevangelium. Erster Teil. Kommentar zu Kap. 1, 1-9, 50, Freiburg 1969, 121.122).

kich innych okolicznościach swego życia, Maryja występuje jako „Służebnica planu zbawienia”. Bardzo głęboko wyraża to końcowy fragment prefacji:

W ten sposób z woli Twojej, Panie, Syna i Matkę jedna zespała miłość, jedno łączy cierpienie i jedna ożywia Ich wola podobania się Tobie⁴².

Rozmyślając nad tym zjednoczeniem Maryi z Synem oraz nad oddaniem Ich Obojga woli Boga Ojca, zanosimy do Niego w kolekcie prośbę, aby cały „dziewiczy Kościół” wiernie strzegł Nowego Przymierza miłości oraz za przykładem pokornej Służebnicy Bożej zachował nieskażoną wiarę, nadzieję zbawienia i gorącą miłość⁴³. Szczególnie intensywna staje się ta prośba w modlitwie po Komunii. „Dziewiczy Kościół”, przeżywając tajemnicę „Spotkania” ze Zbawicielem (przypomnijmy, że święto Ofiarowania Jezusa w świątyni było określane po grecku mianem Υπαπαντη - Spotkanie), prosi Boga Ojca o łaskę nieodzowną do ciągłego wychodzenia z pochodnią wiary na spotkanie Oblubieńca. Maryja jest tu ukazana jako najdoskonalszy wzór panny mądrej z przypowieści Mt 25, 1-13, a tym samym jako obraz Kościoła - Dziewicy czuwającej i mądrej:

Boże, nasz Ojczy, niech dziewiczy Kościół, upodobniony do Maryi Dziewicy, mocą przyjętego Sakramentu służy Tobie szczerym sercem, niech uważnie słucha głosu Ducha Świętego i z zapaloną pochodnią wiary spieszy z radością na spotkanie zbliżającego się Oblubieńca⁴⁴.

Życie ukryte, jakie prowadził Jezus w Nazarecie, jest tajemnicą zbawienia i przykładem świętego życia rodzinnego⁴⁵.

Formularz poświęcony tej tajemnicy akcentuje głęboką więź Maryi z Bogiem Ojcem i Jego Synem. W Nazarecie Maryja przyjęła z wiarą zwiastowanie Gabriela i poczęła w czasie zrodzonego przed wiekami Syna Bożego⁴⁶. Tam również wysławiała [Ojca] pieśniami, adorowała milczeniem, oddawała [Mu] chwałę swoją pracą, uwielbiała [Go] całym życiem⁴⁷.

Na mocy tego samego postanowienia Boga Ojca Jego Syn narodził się z niewiasty (por. Ga 4, 4) i był Jej poddany (por. Łk 2, 51). Wyrażają to następujące słowa kolekty Mszy „Najświętsza Maryja Panna z Nazaretu”: *Panie, Ojczy święty, Ty przedziwnie postanowi-*

⁴² 7 (Pf): ZMNMP, 53.

⁴³ Por. 7 (Ko): TAMŻE, 52.

⁴⁴ 7 (PK): TAMŻE, 54.

⁴⁵ Wprowadzenie do Mszy zatytułowanej „Najświętsza Maryja Panna z Nazaretu”: ZMNMP, 55.

⁴⁶ 8 (Pf): ZMNMP, 56.

⁴⁷ TAMŻE.

leś, aby Syn Twój narodził się z niewiasty i był jej poddany⁴⁸. Wpatrzeni w tajemnicę Wcielenia prosimy Ojca, abyśmy prowadzili na ziemi życie ukryte⁴⁹, [...] działając w milczeniu, budowali na ziemi [Boże] królestwo⁵⁰, [...] abyśmy za przykładem Dziewicy Nazaretańskiej sami stali się ofiarą świętą i miłą [Bogu]⁵¹, [...] aż w towarzystwie Matki Dziewicy będziemy mogli wejść z radością do [Bożego] domu⁵².

Maryja ściśle zjednoczona z Bogiem Ojcem i z Jezusem w okresie Jego „życia ukrytego” w Nazarecie jest dla chrześcijan wzorem przeżywania ziemskiej egzystencji w perspektywie wiecznego przebywania w domu Ojca, w którym Jezus obiecał przygotować uczniom miejsce (por. 14, 2-3). Dom nazaretański Jezusa i Jego Matki jest jakby przedsiönkiem niebiańskiego „domu Ojca”.

Ostatni formularz przeznaczony na okres Narodzenia Pańskiego - „Najświętsza Maryja Panna z Kany” - skupia się wokół „znaku”, który według relacji J 2, 1-12 należy do tajemnicy objawienia Pańskiego. Choć „znak” ten spełnił Jezus już na początku swej publicznej misji, liturgia wspomina go w uroczystość Epifanii w łączności z pokłonem Mędrców i chrztem Jezusa w Jordanie, w przekonaniu, że sama celebrowanie pamiętki tych wydarzeń uobecnia je razem w niepodlegającym przedawnieniu „dzisiaj”⁵³, mimo że według relacji Ewangelii dokonały się one w trzech różnych momentach ziemskiego życia Jezusa.

Raz jeszcze słowa kolekty tej Mszy przypominają nam, że uczestnictwo Maryi w tajemnicach naszego zbawienia jest wynikiem odwiecznych planów Boga Ojca (*Panie, Ojciec święty, Ty w odwiecznych planach postanowiłeś, aby Najświętsza Dziewica uczestniczyła w tajemnicach naszego zbawienia*⁵⁴). Znamienna jest prośba skierowana do Ojca w teże kolekcie: *spraw, abyśmy posłuszni słowom Matki Chrystusa, czynili to, czego nas nauczył Twój Syn w Ewangelii*⁵⁵. Jest to aluzja do polecenia, jakie Maryja dała sługom w Kanie Galilejskiej:

⁴⁸ 8 (Ko): ZMNMP, 55.

⁴⁹ TAMŻE.

⁵⁰ 8 (PK), TAMŻE, 57.

⁵¹ 8 (Nd), TAMŻE, 56.

⁵² 8 (Ko), TAMŻE, 55.

⁵³ Por. antyfonę do pieśni Zachariasza w Jutrznii uroczystości Objawienia Pańskiego: *Dzisiaj się Kościół złączył z Chrystusem, swoim Oblubieńcem, który go z grzechów obmył w Jordanie; biegną mędrcy z darami na królewskie gody, a woda przemieniona w wino cieszy biesiadników: Liturgia Godzin I, 499; antyfona do pieśni Maryi w II Nieszporach: *W tym dniu tak świętym trzy cuda wysławiamy: dziś gwiazda przywiodła mędrców do żłóbka; dziś podczas godów woda stała się winem; dziś Chrystus dla naszego zbawienia przyjął od Jana chrzest w Jordanie.* TAMŻE, 506n.*

⁵⁴ 9 (Ko): ZMNMP, 59.

⁵⁵ TAMŻE.

Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie (J 2, 5). W konkretnej sytuacji braku wina słowa Maryi odnosiły się zapewne do polecenia, jakie miał dać Jezus sługom po dialogu z Matką: *Napełnijcie stągwie wodą*, a potem: *Zaczerpnijcie teraz i zanieście staroście weselnemu* (J 2, 7-8). W analizowanej kolekcji wezwanie Maryi z J 2, 5 nabiera o wiele głębszego znaczenia. Odnosi się ono do całej nauki Jezusa zawartej w Ewangelii. Jest to zgodne z wyjaśnieniem, jakie sugeruje papież Paweł VI w adhortacji *Marialis cultus*. Uczy on, że w perspektywie czwartej Ewangelii w zachęcie Maryi skierowanej do sług rozbrzmiewa echo formuły użytej przez lud izraelski do zawarcia przymierza na górze Synaj (por. Wj 19, 8: *Uczynimy wszystko, co Pan nakazał*; Wj 24, 3: *Wszystkie słowa, jakie powiedział Pan, wypełnimy*; Wj 24, 7: *Wszystko, co powiedział Pan, uczynimy i będziemy posłuszni*) lub do odnowienia wierności dla niego (por. Joz 24, 24; Ezd 19, 12; Neh 5, 12). Wezwanie Maryi współbrzmi także ze słowami wypowiedzianymi przez Boga Ojca podczas teofanii na górze: *Jego słuchajcie* (Mt 17, 5)⁵⁶. Wzywając chrześcijan do posłuszeństwa Jezusowi, Maryja pozostaje doskonale zgodna z Bogiem Ojcem, który objawia swego umiłowanego Syna pragnąc, aby wszyscy Go słuchali. Maryja uczestniczy w tym samym działaniu, jakim Ojciec pociąga ludzi do swego Syna (por. J 6, 44: *Nikt nie może przyjść do Mnie, jeżeli go nie pociągnie Ojciec, który Mnie posłał*).

Trwanie z wiarą przy Chrystusie na wzór Maryi i okazywanie pomocy Kościołowi w jego potrzebach - to droga, na której mamy przygotowywać nadejście Królestwa Bożego. O ten dar owocnego naśladowania Maryi prosimy Ojca w modlitwie po Komunii⁵⁷.

3. Maryja wzorem Kościoła w drodze wielkopostnego przygotowania do Paschy

Czterdziestodniowy post to okres, w którym Kościół przez pokutę, bardziej gorliwe słuchanie słowa Bożego i modlitwę przygotowuje się do obchodzenia Paschalnego Misterium⁵⁸. W „Zbiorze Mszy” przeznaczono na ten Okres pięć formularzy. We Mszy

⁵⁶ MC 57.

⁵⁷ 9 (PK): ZMNMP, 60: *Posileni świętym darem Ciała i Krwi Pańskiej, prosimy Cię, Boże, nasz Ojcze, abysmy za przykładem Najświętszej Dziewicy, trwając z wiarą przy Chrystusie i spiesząc z pomocą Kościołowi w jego potrzebach, mogli w jedności serc przygotować nadejście Twojego królestwa.*

⁵⁸ Por. SC 109; Wprowadzenie do Mszy przeznaczonych na okres Wielkiego Postu w ZMNMP, 63.

zatytułowanej „Święta Maryja, Uczennica Pańska”, Maryja zostaje ukazana najpierw jako dany nam przez Boga Ojca *wzór ucznia wiernie zachowującego słowa życia*⁵⁹. Prefacja tej Mszy nawiązująca do znanej nauki św. Augustyna, zawiera wyznanie: *slusznie Maryja została nazwana szczęśliwą, albowiem w dziewiczym łonie nosiła Twojego Syna; lecz jeszcze słuszniej sławi się Ją jako błogosławioną, ponieważ będąc Uczennicą Wcielonego Słowa, pilnie szukała Twojej woli i wiernie ją wypełniała*⁶⁰. Stwierdzenie to jest inspirowane przez odpowiedź Jezusa na pochwałę anonimowej kobiety z tłumy: *Błogosławione łono, które Cię nosiło, i piersi, które ssales* (Łk 11, 27) - *Tak, błogosławieni są raczej ci, którzy słuchają słowa Bożego i [go] przestrzegają* (Łk 11, 28).

Na uwagę zasługuje podkreślenie w prefacji faktu, że Maryja będąc „Uczennicą Wcielonego Słowa”, tym samym była doskonale posłuszna woli Ojca: *pilnie szukała Twojej woli i wiernie ją wypełniała*, naśladowując przez to postawę swojego Syna w stosunku do Boga Ojca (por. J 4, 34; 5, 30; 6, 38).

To posłuszeństwo Maryi woli Ojca i słowu Wcielonego Słowa jest wzorem dla Kościoła, zwłaszcza w okresie Wielkiego Postu. Dlatego prosimy Ojca: *otwórz nasze serca na przyjęcie słowa zbawienia, aby mocą Ducha Świętego codziennie w nas brzmiało i rodziło obfite owoce*⁶¹; [...] *abyśmy za przykładem Najświętszej Dziewicy stawali się prawdziwymi uczniami Chrystusa, pilnie słuchali Jego słów i wiernie je zachowywali*⁶². Wyznajemy w ten sposób, że ostatecznie to Bóg Ojciec mocą swego Ducha budzi w sercach chrześcijan wiarę, dzięki której stają się podobni do Maryi, Uczennicy Chrystusa, a tym samym oddani woli Ojca, jak Chrystus i Jego Matka.

Warto wreszcie podkreślić, że Kościół szuka do tego pomocy w Eucharystii, przez którą doznaje szczególnego działania Boga Ojca. Świadczy o tym prośba wyrażona w modlitwie nad darami analizowanego formularza: *Boże, nasz Ojcze, wejrzyj laskawie na dary ofiarowane Tobie na cześć Najświętszej Dziewicy, Matki i Uczennicy Twojego Syna, spraw, abyśmy przez nie otrzymali w obfitości łaskę i mądrość, których nie możemy uzyskać własnymi siłami*⁶³.

⁵⁹ 10 (Ko): ZMNMP, 66: *Panie, nasz Boże, Ty w Najświętszej dziewicy Maryi dales nam wzór ucznia wiernie zachowującego słowa życia.*

⁶⁰ 10 (Pf), TAMŻE. Por. AUGUSTYN, *Sermo* 25, 7: PL 46, 937: *Na pewno Święta Maryja spełniała dokładnie wolę Ojca i dlatego większą jest rzeczą dla Maryi być uczennicą Chrystusa niż Matką Chrystusa; większym jest szczęściem być uczennicą Chrystusa niż Matką Chrystusa.*

⁶¹ 10 (Ko): ZMNMP, 66.

⁶² 10 (PK): TAMŻE, 67.

⁶³ 10 (Nd): TAMŻE, 66.

W przeżywaniu okresu Wielkiego Postu szczególne miejsce zajmuje droga Jezusa do świętego miasta Jeruzalem i misterium Męki Pańskiej. Cztery formularze „Zbioru Mszy” kierują naszą uwagę na obecność Maryi u stóp Krzyża Syna oraz na Jej wyjątkową rolę w dziele pojednania ludzkości z Bogiem Ojcem.

W formułach eucharystycznych tych Mszy jak złota nić przewija się myśl, że współdziałanie Maryi w dziele Odkupienia dokonanym przez Syna Bożego jest owocem postanowienia Boga Ojca. To Bóg Ojciec *dla odkupienia rodzaju ludzkiego zwiedzonego podstępem szatana* złączył ze swoim cierpiącym Synem współcierpiącą Matkę⁶⁴; stała Ona obok Syna wiszącego na krzyżu z postanowienia Opatrzności i woli Ojca⁶⁵. Maryja, która za sprawą Ducha Świętego została Matką i rodzic Syna, *nie doznała cierpienia, z nowego daru [...] ojcowskiej miłości [Boga] stała się uczestniczką Męki* i „*odradzając nas dla [Boga] zniosła ciężkie boleści*”⁶⁶.

W kolekcie pierwszej Mszy zatytułowanej „Maryja Panna pod Krzyżem Pana (I)” spotykamy się z ciekawą adaptacją słów św. Pawła z Kol 1, 24: *W moim ciele dopełniam braki udreń Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół*. Otóż kolekta przedstawia owo „dopełnianie” Męki Chrystusa w Kościele jako dzieło Boga Ojca: *Boże, Ty w tajemniczy sposób dopełniasz Mękę Chrystusa w członkach Jego mistycznego Ciała, dręczonych niezliczonymi cierpieniami*⁶⁷. Maryja stojąca pod Krzyżem jest więc najczcigodniejszym z członków Kościoła, w którym z woli Ojca dopełnia się Męka Chrystusa. Dlatego w dalszej części tejże kolekty zanosimy do Ojca prośbę, *abyśmy naśladując Najświętszą Pannę, z miłością służyli cierpiącym braciom i siostram i niesli im pociechę*⁶⁸. Naśladowanie przez wierzących postawy Maryi współcierpiącej z Synem jest spełnianiem postanowienia Opatrzności Boga Ojca, na mocy którego Maryja stała pod Krzyżem. Bóg Ojciec

⁶⁴ 12 (Ko) 1: ZMNMP, 72.

⁶⁵ 11 (Ko): TAMŻE, 69: *Ty chciałeś, aby Twojemu umierającemu Synowi towarzyszyła bolejąca Matka*; 11 (Pf): TAMŻE, 70: *z postanowienia Twojej Opatrzności obok krzyża Syna stanęła wierna Matka, wypełniając starodawne proroctwa i dając nowe przykłady życia*; 12 (Ko) 1: TAMŻE, 72: *Ty dla odkupienia rodzaju ludzkiego, zwiedzonego podstępem szatana, złączyłeś z Twoim cierpiącym Synem współcierpiącą Matkę*; 12 (Ko) 2: TAMŻE, 72: *z Twojej woli obok Twego Syna wiszącego na krzyżu stała współcierpiąca Matka*; 12 (Pf): TAMŻE, 73: *Ty [...] dla odnowy rodzaju ludzkiego w nieskończonej mądrości postanowiłeś, aby obok krzyża nowego Adama stanęła nowa Ewa. Maryja, która została Matką za sprawą Ducha Świętego, z nowego daru Twojej ojcowskiej miłości stała się uczestniczką męki*.

⁶⁶ 12 (Pf): TAMŻE, 73.

⁶⁷ 11 (Ko): TAMŻE, 69.

⁶⁸ TAMŻE.

pragnie kształtować Kościół na wzór Maryi *pomocnicy przy ołtarzu Krzyża*⁶⁹.

W formularzu pod tytułem „Najświętsza Maryja Panna Matka pojednania” zostaje też zaakcentowana szczególna misja Maryi w dokonanym przez Ojca dziele pojednania. Źródłem inspiracji modlitw tej Mszy jest przewidziany jako pierwsze czytanie fragment z 2 Kor 5, 17-21 oraz J 19, 25-27. Bóg Ojciec „pojednał ze sobą świat” przez Najdroższą Krew swojego Syna i pod krzyżem ustanowił Jego Matkę „Pojednawczynią grzeszników” (*peccatorum Reconciliatricem*)⁷⁰. W jaki sposób Maryja pełni tę misję zleconą Jej przez Boga Ojca? Przez swe macierzyńskie wstawiennictwo⁷¹; dzięki temu, że Ojciec dał Jej *serce miłosierne dla grzeszników, którzy odczuwając Jej macierzyńską miłość, uciekają się do Niej i wypraszają [Boże] przebaczenie*⁷²; poprzez oddziaływanie wzoru Jej duchowego piękna: *Podziwiając Jej duchowe piękno, [grzesznicy] usiłują się powstrzymać od brzydoty grzechu, a rozważając Jej słowa i przykłady, zostają pociągnięci do zachowywania przykazań Twojego Syna*⁷³. Z woli Bożej wstawiennictwo Maryi, Ucieczki grzesznych, przyczynia się do naszego bardziej owocnego udziału w *Ofierze prześlągnięcia i chwały*⁷⁴ oraz wyjednuje nam *łaskę przebaczenia i nagrodę życia wiecznego*⁷⁵.

Macierzyńska misja Maryi, „Pojednawczyni grzeszników”, jest więc całkowicie podporządkowana odwiecznej inicjatywie Ojca, *który w swojej wielkiej dobroci nie [porzuca] błędzących, lecz różnymi sposobami [przywołuje] ich do swojej miłości*⁷⁶. Maryja jest na usługach dzieła pojednania, jakiego Ojciec dokonał raz na zawsze przez krzyżową Ofiarę swego Syna.

⁶⁹ Por. 11 (Nd): TAMZE, 69: *Panie, nasz Boże, przyjmij łaskawie dary twoich wiernych i przemień je w Sakrament ludzkiego odkupienia, w którym Najświętsza Dziewica stała się pomocnicą przy ołtarzu krzyża.*

⁷⁰ 14 (Ko): ZMNP, 78; por. 2 Kor 5, 19.

⁷¹ Por. 14 (Ko): ZMNMP, 78: *spraw, abyśmy za macierzyńskim wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny otrzymali odpuszczenie naszych grzechów.*

⁷² 14 (Pf): TAMZE, 78n.

⁷³ TAMZE, 79.

⁷⁴ Por 14 (Nd): TAMZE, 78: *Miłosierny Boże, składamy Tobie Ofiarę prześlągnięcia i chwały, abys za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny, która jest Ucieczką grzesznych, litościwie odpuścił nam grzechy i sam pokierował niestałymi sercami.*

⁷⁵ Por. 14 (PK): TAMZE, 79: *Boże, nasz Ojciec [...] spraw za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny, abyśmy przez ten Sakrament otrzymali łaskę przebaczenia i nagrodę życia wiecznego.*

⁷⁶ 14 (Pf): TAMZE, 78.

4. Maryja uczestniczką misterium Zmartwychwstania Pańskiego i Zesłania Ducha Świętego

Wiemy, że pisma Nowego Testamentu, mówiąc o chrystofaniach Zmartwychwstałego, ani słowem nie wspominają o Jego ukazaniu się Maryi. Adresatami chrystofanii byli *ludzie załamani przez bolesne wydarzenia Wielkiego Piątku* [...]. Wydarzenia [te] *nie załamały Maryi i nie zachwiały Jej wiary. Ona nie potrzebowała pocieszającej i podnoszącej na duchu chrystofanii*⁷⁷. To przekonanie wyrażają też modlitwy Mszy zatytułowanej „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zmartwychwstania Pańskiego”. W kolekcie wyznajemy, że Bóg Ojciec przez Zmartwychwstanie swojego Syna przywrócił radość światu⁷⁸. Natomiast o wpływie Boga Ojca na Maryję poprzez to wydarzenie zupełnie inaczej mówi prefacja: *Ty przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa napelniles niewymowną radością Najświętszą Dziewicę i przedziwnie wywyższyles Jej wiare*⁷⁹. Bóg Ojciec nie musiał „przywracać” Maryi radości przez zmartwychwstanie Jej Syna, gdyż nawet współcierpiąc z Jezusem była pełna wiary i Bożej pociechy płynącej z nadziei. Wiara Maryi towarzyszyła poczęciu Syna Bożego; wiara ta nie osłabła wskutek bolesnych przeżyć Wielkiego Piątku. Radość, jaką Bóg Ojciec napenił Maryję w dniu zmartwychwstania Jezusa, była jedynie spełnieniem Jej niezachwianej nadziei zakorzenionej w wierze: *Ona bowiem, wierząc, poczęła Syna i wierząc oczekiwała Jego zmartwychwstania; umocniona wiarą wyglądała dnia światła i życia, w którym po ustąpieniu nocy śmierci cały świat się rozweseli*⁸⁰.

Dzięki niezłomnej wierze, jaką Bóg Ojciec „wywyższył” przez zmartwychwstanie Jej Syna, Maryja jest dla uczniów Chrystusa wszystkich czasów wzorem wiary i nadziei, że *mocą Jego zmartwychwstania* dojdą do *wiekuistych radości*⁸¹.

Okres Paschalnej Pięćdziesiątnicy sprzyja medytacji nad sakramentami chrześcijańskiego wtajemniczenia, jakie Kościół sprawuje w Wigilię Paschalną. Wymowny jest w związku z tym formularz 16: „Święta Maryja, Źródło światła i życia”. W sposób szczególniej prefacja tej Mszy uwydatnia wynikającą z woli Boga Ojca mistyczną więź Maryi z Kościołem:

⁷⁷ J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela...*, 212.

⁷⁸ 15 (Ko): ZMNMP, 85.

⁷⁹ 15 (Pł): TAMŻE, 86.

⁸⁰ TAMŻE.

⁸¹ 15 (PK): TAMŻE, 87.

*W Twojej ojcowskiej dobroci postanowiłeś, aby w sakramentach Kościoła mistycznie odnawiały się zdarzenia, które w całej prawdzie przeżyła Matka Dziewica*⁸².

Dzięki mocy Ducha Świętego, który okrył Ją cieniem (por. Łk 1, 35), Maryja poczęła Syna Bożego, pierworodnego między wielu braćmi (por. Hbr 2, 11-15). Także *Kościół, płodna dziewica, rodzi w wodzie chrztu dzieci, które się poczęły z wiary i Ducha Świętego*⁸³.

W dniu Pięćdziesiątnicy na Maryję modlącą się z Apostołami ponownie zstąpił Duch Święty (por. Dz 1, 13-14). Podobnie *Kościół nowo narodzonych namaszcza cennym olejem krzyżma, aby Duch Święty, który napelniał Dziewicę Maryję, zstąpił na nich ze swoimi darami*⁸⁴.

Także Ofiarę eucharystyczną składa Ojcu dziewiczy Kościół, *naśladując Matkę Chrystusa*⁸⁵ i *karmi się chlebem z nieba, Ciałem naszego Pana Jezusa Chrystusa, którego Dziewica Maryja zrodziła za życie świata*⁸⁶. W modlitwie po Komunii zwracamy się do Boga Ojca z prośbą o udzielenie nam daru tego samego Ducha, który *uświęcił całe życie Dziewicy Maryi i oświeca wszystkie ścieżki Kościoła*⁸⁷. Ona bowiem *za sprawą Ducha Świętego [nosiła] w dziewiczym łonie Syna Ojca przedwiecznego i [stała] się świątynią niebieskich sakramentów*⁸⁸.

Więź Maryi z Kościołem uwydatniają ponadto dwa formułarze przeznaczone na okres Wielkanocy: 17. „Najświętsza Maryja Panna z Wieczernika” oraz 18. „Najświętsza Maryja Panna Królowa Apostołów”.

Mając przed oczyma wydarzenie opisane w Dz 1, 13-14, wielbimy Boga Ojca: *Ty nam dałeś w młodym Kościele przedziwny wzór zgody i modlitwy: Matkę Jezusa modlącą się jednomyslnie z Apostołami*⁸⁹. Podczas tej modlitwy, *przy narodzeniu nowego [Ludu Bożego] Maryja otrzymała pełnię Daru Bożego*⁹⁰, została ubogacona *darami Ducha Świętego*⁹¹. Dzięki temu jest także wzorem Ko-

⁸² 16 (Pf): TAMŻE, 90.

⁸³ TAMŻE. Por. 16(Ko): TAMŻE, 89: *spraw, niech Matka Kościół, który w czystym źródle chrzcielnym zrodził dla nieba ludzi pochodzących z ziemi. KK 64: Kościół [...] dzięki przyjmowanemu z wiarą słowu Bożemu sam także staje się matką: przez przepowiadanie bowiem i chrzest rodzi do nowego i nieśmiertelnego życia synów z Ducha Świętego poczętych i z Boga zrodzonych.*

⁸⁴ 16 (Pf): ZMNMP, 90.

⁸⁵ 16 (Nd): TAMŻE, 89.

⁸⁶ 16 (Pf): TAMŻE, 90; por. J 6, 48-51.

⁸⁷ 16 (PK): TAMŻE, 90.

⁸⁸ 16 (Ant Kom): TAMŻE, 90.

⁸⁹ 17 (Pf): TAMŻE, 92.

⁹⁰ TAMŻE.

⁹¹ 17 (Ko): TAMŻE, 91.

ściola, który ubogacony darami Ducha, czujnie oczekuje drugiego przyjścia Chrystusa⁹².

Wyznajemy przy tym, że nasze naśladowanie uległości Maryi wobec głosu Ducha Świętego oraz budowanie zgody i pokoju jest możliwe dzięki łasce Boga Ojca. Jesteśmy przekonani, że Bóg dając nam Maryję za wzór, pragnie abyśmy we wszystkim szukali Jego chwały⁹³.

Zesłanie Ducha Świętego na Maryję i Apostołów jest też źródłem apostołowskiego dynamizmu Kościoła. Z woli Boga Ojca Maryja *poprzedziła Apostołów w zwiastowaniu Chrystusa [...] Także dzisiaj Najświętsza Dziewica pociąga przykładem zwiastunów Ewangelii, rozgrzewa miłością, wspomaga ustawiczną modlitwą, aby głosili na całym świecie Chrystusa Zbawiciela*⁹⁴. Zmiłowanie Ojca i wstawiennictwo Maryi zapewnia także pełną owocność celebracji Najświętszej Ofiary, dzięki której Kościół wzrasta w liczbę i jaśnieje cnotami⁹⁵.

5. Posłannictwo Maryi w życiu Kościoła pielgrzymującego ku swej pełni

W okresie zwykłym *nie obchodzi się żadnej szczegółowej tajemnicy Chrystusa, lecz wspomina się misterium Chrystusa w jego pełni, zwłaszcza w niedziele*⁹⁶. Na ten okres roku liturgicznego przeznaczonych jest w „Zbiorze Mszy” dwadzieścia osiem formularzy. W niniejszym paragrafie zamierzamy przedstawić zwłaszcza tytuły Bogarodzicy pochodzące z Pisma świętego i wskazujące na Jej przewidzianą w planach Boga Ojca więź z Kościołem. Tytuły te występują zwłaszcza w jedenastu formularzach wchodzących w skład pierwszej sekcji Mszy na okres zwykły. Ze względu na ograniczone rozmiary tego opracowania treści pozostałych dwóch sekcji (obejmujących w sumie siedemnaście formularzy) będą uwzględnione tylko fragmentarycznie. Wiele elementów dotyczących rozważanej tu prawdy o relacji Boga Ojca do Maryi powtarza się w różnych formularzach. Z tego względu wydaje się wskazane zwrócenie tu uwagi tylko na nowe sformułowania, wskazujące na

⁹² 17 (Pf): TAMŻE, 92.

⁹³ Por. 17 (Nd): TAMŻE, 92: *Ojciec święty [...] spraw, abyśmy gorliwie naśladowując Najświętszą Pannę, byli ulegli głosowi Ducha Świętego i szukali we wszystkim Twojej chwały*; 17 (PK): TAMŻE, 93: *odnów nas przez dar Ducha Świętego i spraw, abyśmy z pomocą Najświętszej Dziewicy przyczyniali się do zgody i pokoju braci, za których Twój Syn Jezus Chrystus ofiarował się jako żertwa odkupienia*.

⁹⁴ 18 (Pf): TAMŻE, 95.

⁹⁵ Por. 18 (PK): TAMŻE, 95.

⁹⁶ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 43.

rolę Maryi w przeżywaniu przez Kościół „misterium Chrystusa w jego pełni”.

Treści zawarte w *lex orandi* eucharystii formularzy przeznaczonych na okres zwykły można ująć w trzy podstawowe wątki:

- 1) Obdarowanie Maryi przez Boga Ojca;
- 2) Wynikające z woli Ojca współdziałanie Maryi z Chrystusem w Kościele pielgrzymującym;
- 3) Wpływ Maryi na rozwój duchowego życia poszczególnych wiernych znakiem miłości Ojca.

5.1. Obdarowanie Maryi przez Boga Ojca

Inspiracją tego wątku tematycznego jest tytuł, z jakim zwrócił się anioł Gabriel do Dziewicy z Nazaretu: *łaski pełna* (Łk 1, 28), a także wyznanie wyrażone w Jej pieśni: *Wielkie rzeczy uczynił mi Wszchemocny; a święte jest Jego imię* (Łk 1, 49). Na tym wyznaniu wdzięczności Maryi opierają się liczne wyrazy uwielbienia Boga, występujące zwłaszcza w inwokacjach kolekt oraz w prefacjach. Zwracamy się więc do wszechmogącego Boga, który hojnie obdarzył Maryję swoimi darami⁹⁷ i uczynił *wielkie rzeczy w Rodzicielce [swojego] Syna*⁹⁸. W zamierzeniu Boga pierwszym i najważniejszym darem udzielonym Maryi jest oczywiście łaska Bożego macierzyństwa. Ze względu na to przeznaczenie Bóg ukształtował Maryję przez Ducha Świętego jako początek „nowego stworzenia”⁹⁹ i *Niewiastę nową [...] ubłogosławioną w swoim Potomku i wywyższoną między pokornymi*¹⁰⁰, jako początek nowego Ludu Bożego¹⁰¹. W swoich „miłosiernych planach” Bóg ustanowił Ją swoją pokorną Służebnicą¹⁰², zbudował w Jej dziewiczym łonie świątynię dla swego Syna¹⁰³, świątynię swojej chwały, dom złoty, pałac jaśniejący blaskiem Prawdy, miasto święte, rozweselane strumieniami łaski, arkę Nowego Przymierza¹⁰⁴. Umieścił w Niej „stolicę swojej

⁹⁷ 19 (Ko): ZMNMP, 101.

⁹⁸ 19 (Pf): TAMŻE, 102.

⁹⁹ 20 (Ko): TAMŻE, 104: *Boże, Ty Najświętszą Dziewicę, ukształtowaną przez Ducha Świętego, uczyniłeś początkiem nowego stworzenia.*

¹⁰⁰ 20 (Pf): TAMŻE, 104: *Ona bowiem, bez zmały poczęta i ubogacona darami Twej łaski, jest prawdziwie Niewiastą nową.*

¹⁰¹ TAMŻE.

¹⁰² 22 (Ko): TAMŻE, 110: *Boże, Ty w miłosiernych planach odkupienia ustanowiłeś Najświętszą Dziewicę, pokorną Służebnicę swoją, Matką i pomocnicą Chrystusa.*

¹⁰³ 23 (Ko): TAMŻE, 113.

¹⁰⁴ 23 (Pf): TAMŻE, 114.

Mądrości”¹⁰⁵. Bóg uczynił Jej Niepokalane Serce „domem [swego] Słowa i świątynią Ducha Świętego”¹⁰⁶, dał Jej serce nowe i ciche, w którym wypisał „prawo Nowego Przymierza” (por. Ez 18, 31; 36, 26)¹⁰⁷. Wreszcie u kresu Jej ziemskiego życia Bóg wywyższył „ponad chóry Aniołów” Tę, która *cierpliwie zniosła hańbę krzyża swojego Syna*, ustanawiając Ją Pośredniczką łaski i Królową wszechświata¹⁰⁸.

5.2. Wynikające z woli Ojca współdziałanie Maryi z Chrystusem w Kościele pielgrzymującym

Modlitwy „Zbioru Mszy” dają nam wszechstronną odpowiedź na pytanie, kim z woli Ojca jest Maryja dla Syna Bożego i dla założonego przezeń Kościoła pielgrzymującego ku swej pełni w Uwielbionym Panu.

Bóg Ojciec dał Maryję Chrystusowi, twórcy Nowego Przymierza, za Matkę i pomocnicę¹⁰⁹, zbudował w Jej dziewiczym łonie świątynię dla swego Syna¹¹⁰. Na to odwieczne powołanie do współpracy z dziełem Syna Maryja odpowiadała z wiarą i ofiarnością od chwili poczęcia Jezusa aż do Jego śmierci. Wiernie służyła *tajemnicy odkupienia i wiele postug oddała Chrystusowi*¹¹¹, służąc *Jego dziełu z gorącą miłością*¹¹²; *jako kochająca Matka była obecna przy Jego ubogim żłóbku, stała obok krzyża jako wierna uczestniczka Jego męki*¹¹³, *nieustraszona*¹¹⁴, *piękna w męce swojego Syna, odziana w purpurę Krwi Jego, łagodna Owieczka, współcierpiąca z cichym Barankiem*¹¹⁵.

¹⁰⁵ 24 (Ko) 1 i 2: TAMŻE, 116; 24 (Pf): TAMŻE, 117: *Gdy Mądrość zbudowała sobie dom w nieskalanym łonie Dziewicy, Stwórca czasów narodził się w czasie.*

¹⁰⁶ 28 (Ko): TAMŻE, 128.

¹⁰⁷ 28 (Pf): TAMŻE.

¹⁰⁸ 29 (Pf): TAMŻE, 132.

¹⁰⁹ 20 (Pf): TAMŻE, 104; por. 30 (Ko): TAMŻE, 135: *Boże, Ty w przedziwnym zamysle swojej miłości postanowiłeś, aby Najświętsza Maryja Panna wydała na świat Twórcę łaski, i dałeś Mu Ją za pomocnicę w dziele odkupienia ludzi; 30 (Pf): TAMŻE, 136: *W zamysłach swej dobroci postanowiłeś, aby Najświętsza Maryja Panna, Matka i pomocnica Odkupiciela, spełniała w Kościele macierzyńskie zadania; 33 (Pf): TAMŻE, 144: *Ty obficie napelniłeś Najświętszą Dziewicę Maryję darami Ducha Świętego, aby stała się godną Matką i pomocnicą Odkupiciela.***

¹¹⁰ 23 (Ko): TAMŻE, 113: *Boże, Ty z niewymowną doskonałością zbudowałeś dla swego Syna świątynię w dziewiczym łonie Najświętszej Maryi Panny.*

¹¹¹ 22 (Pf): TAMŻE, 110.

¹¹² 37 (Pf): TAMŻE, 158.

¹¹³ 43 (Pf): TAMŻE, 176.

¹¹⁴ 45 (Pf): TAMŻE, 182.

¹¹⁵ 36 (Pf), TAMŻE, 154; por. Iz 53, 7.

Bóg Ojciec, który nadał swojemu Synowi imię ponad wszelkie imię (por. Flp 2, 9-10)¹¹⁶, w swej dobroci postanowił, *aby także imię Dziewicy Maryi rozbrzmiewało na ustach wiernych, którzy z ufnością spoglądają na Nią jako na jasną gwiazdę, w niebezpieczeństwach wzywają Maryję jako Matkę, a w potrzebach uciekają się pod Jej obronę*¹¹⁷.

Rola Maryi w obecnym życiu Kościoła jest przewidziana i zamierzona w odwiecznym planie Ojca i stanowi kontynuację Jej służby jako pomocnicy Syna w dziele odkupienia. W prefacji Mszy zatytułowanej „Najświętsza Maryja Panna obraz i matka Kościoła (II)” znajdujemy sformułowanie, inspirowane przez naukę adhortacji Pawła VI *Marialis cultus* i doskonale streszczające posłannictwo Maryi w odniesieniu do Kościoła:

*Ty w swojej niezmierzonej dobroci dałeś Kościołowi-Dziewicy Maryję Pannę jako wzór prawdziwego kultu Bożego*¹¹⁸. W modlitwie nad darami tejże Mszy wzór ten zostaje sprecyzowany zgodnie z nauką Jezusa zawartą w Jego rozmowie z Samarytanką (por. J 4, 23): *Wszchemogący Boże, przemień w sakrament zbawienia dary, które z radością składamy, oddając cześć Najświętszej Maryi Pannie, jaśniejącej Kościołowi jako przykład kultu w duchu i prawdzie*¹¹⁹. Takich to właśnie czcicieli szuka Ojciec (J 4, 23) i stawia Maryję za przykład po to, aby Kościół mógł odpowiedzieć na to „poszukiwanie” prawdziwych czcicieli ze strony Boga Ojca. W cytowanej prefacji¹²⁰ są podane przejawy prawdziwego kultu Bożego, jaśniejące w życiu Maryi. *Ona, będąc Dziewicą słuchającą, z radością przyjmuje Twoje słowa, zachowuje w swym sercu i rozważa je w milczeniu*¹²¹. Źródłem tego stwierdzenia jest z pewnością Łukaszowa relacja o zwiastowaniu, a zwłaszcza Łk 1, 29. 38, a także dwukrotna wzmianka o rozważaniu przez Maryję wydarzeń związanych z Jej Synem [por. Łk 2, 19. 51]. *Jako Dziewica modląca się uwielbia hymnem chwały Twoje miłosierdzie* [por. Łk 1, 46-55]. Paweł VI uczy, że *kantyk Najświętszej Maryi Panny, rozpowszechniając się, stał się we wszystkich czasach wspólną modlitwą całego Kościoła*¹²². *Maryja wstawia się z troską za nowożeńcami w Kanie* [por. J 2, 1-12] *i modli się razem*

¹¹⁶ Por. 21 (Pf); TAMZE, 107: *W Jego imieniu zawiera się całe zbawienie, na Jego rozkaz zgina się każde kolano istot niebieskich, ziemskich i podziemnych.*

¹¹⁷ TAMZE.

¹¹⁸ 26 (Pf); TAMZE, 122.

¹¹⁹ 26 (Nd); TAMZE. Należałoby poprawić zgodnie z Biblią Tysiąclecia (wydanie dziewiąte z r. 1995) ortografię wyrażenia „w duchu” na „w Duchu”. Chodzi tu przecież o kult, którego źródłem jest Duch Święty!

¹²⁰ Por. 26 (Pf); ZMNMP, 122-123.

¹²¹ 26 (Pf); TAMZE, 122.

¹²² MC 18.

z Apostołami [por. Dz 1, 14] przyzywa obiecane go Pocięzyciela [...] przy narodzeniu nowego Ludu Twojego znowu otrzymuje pełnię daru Bożego. Dlatego [...] czuwająca na modlitwie i płonąca miłością, stała się wzorem Kościoła, który ubogacony darami Ducha, czujnie oczekuje drugiego przyjścia Chrystusa¹²³.

Jako Dziewica ofiarująca przedstawia Tobie w świątyni Jednorodzonego Syna [por. Łk 2, 22-24] i pod drzewem życia zgadza się na Jego ofiarę [por. J 19, 25-27]¹²⁴. Jako Dziewica czuwająca bez wahania oczekuje na zmartwychwstanie Syna i z wiarą wygląda zesłania Ducha Świętego¹²⁵. O tym, jak Kościół pojmuje przykład Maryi, Dziewicy ofiarującej - to zarówno w czasie sprawowania Eucharystii, jak i w codziennym życiu ochrzczonych, świadczy modlitwa nad darami Mszy „Najświętsza Maryja Panna, obraz i Matka Kościoła (II)”. Tuż po wzmiance o tym, iż Maryja jaśnieje jako przykład kultu w duchu i prawdzie, prosimy Ojca: *spraw, abyśmy za Jej przykładem oddawali się Tobie jako ofiara święta i Tobie przyjemna*¹²⁶. To wyraz przeświadczenia, że Dziewica ofiarująca daje wszystkim uczniom Chrystusa przykład wierności otrzymanemu na chrzcie powołaniu do składania Bogu Ojcu całym życiem kultu w Duchu i prawdzie, czyli miłej Mu duchowej ofiary (por. Rz 12, 1; 1 P 2, 5). W tym kontekście warto przytoczyć jeszcze jedną modlitwę, która pokazuje, jak dynamizm życia chrześcijańskiego skierowanego ku eschatologicznej pełni wynika z misterium Eucharystii i z przykładu Maryi:

*Panie, nasz Boże, niech nas oczyści Ofiara, którą Tobie składamy, i niech z dnia na dzień kształtuje Twój Kościół na obraz Chrystusa, jaki podziwia i wysławia w Jego chwalebnej Matce*¹²⁷.

¹²³ 26 (Pf): TAMŻE, 123; Prefacja Mszy 17 „Najświętsza Maryja Panna z Wieczernika”: TAMŻE, 92; por. MC 18: Dziewicą modlącą się jest również Kościół, który codziennie przedstawia Ojcu potrzeby dzieci oraz „nieustannie wielbi Boga i wstawia się za zbawienie całego świata” (por. SC 83).

¹²⁴ 27 (Pf): ZMNMP, 123; por. rozważaną już prefację Mszy 7. „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Ofiarowania Pańskiego”: TAMŻE, 53. Doskonałym komentarzem do epizodów mówiących o Dziewicy ofiarującej jest MC 20.

¹²⁵ 26 (Pf): ZMNMP, 123; por. prefację Mszy 15. „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zmartwychwstania Pańskiego”: TAMŻE, 86.

¹²⁶ 26 (Nd): TAMŻE, 122.

¹²⁷ 27 (Nd): TAMŻE, 125; por. MC 21: *Maryja jest przede wszystkim wzorem tego kultu, przez który życie każdego staje się ofiarą składaną Bogu. Tę starożytną i stałą naukę wszyscy mogą usłyszeć od Kościoła, a także od Najświętszej Dziewicy, która Bożemu posłańcowi odpowiedziała: „Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa” (Łk 1, 38). Zaiste tymi słowami antycypowała przepiękną prośbę Modlitwy Pańskiej: „Bądź wola Twoja” (Mt 6, 10). Zatem przyzwolenie Maryi jest dla wszystkich chrześcijan pouczeniem i przykładem, jak posłuszeństwo woli Ojca ma się stać drogą i pomocą do świętości każdego.*

Chrystus jest obrazem Boga niewidzialnego (Kol 1, 15). Po swoim Zmartwychwstaniu stał się On owym „Człowiekiem niebieskim”, do którego mają się upodobnić wszyscy noszący w sobie „obraz ziemskiego człowieka” - Adama (por. 1 Kor 1, 49). W Maryi Wniebowziętej Kościół „podziwia i wysławia” obraz Chrystusa, będący celem jego doczesnego pielgrzymowania. Wyraża to między innymi fragment prefacji Mszy 34. „Najświętsza Maryja Panna przyczyna naszej radości”:

*Chwalebne przejście wyniosło Ją do nieba, gdzie jako troskliwa Siostra i Matka nas oczekuje, aż razem z Nią będziemy się radować oglądaniem Ciebie na wieki*¹²⁸.

5.3. Wpływ Maryi na rozwój duchowego życia poszczególnych wiernych znakiem miłości Ojca

Bóg Ojciec w swojej odwiecznej dobroci hojnie obdarował Maryję nie tylko ze względu na powołanie Jej do godności Matki swego Syna i z uwagi na posłannictwo, jakie miała pełnić w założonym przezeń Kościele. Bóg daje Maryję za Matkę i przewodniczkę w osobistym życiu duchowym także każdemu z wiernych, aby łatwiej mógł osiągnąć cel wyznaczony mu w planie zbawienia. W tym punkcie krótko uwzględnimy formularze należące do trzeciej sekcji przeznaczonych na okres zwykły i wskazujące na miłosierne wstawiennictwo Maryi na rzecz wiernych.

Miłosierny Ojciec [por. Łk 6, 36]¹²⁹, „bogaty w miłosierdzie” (Ef 2, 4)¹³⁰, Bóg, którego „miłosierdzie jest bez miary”¹³¹, pobudzony litością posłał na świat swego Syna jako Zbawiciela¹³². Maryja, doznawszy w szczególny sposób miłosierdzia Ojca [por. Łk 1, 49-50]¹³³, jest Matką miłosierdzia, *która przygarnia wszystkich uciekających się do Niej; [...] Matką zawsze zwróconą ku prośbom swoich dzieci, aby uzyskać dla nich przebaczenie i odpuszczenie grzechów, jest szafarką dobroci, nieustannie błagającą Syna za nami, aby swoją łaską ubogacił nasze ubóstwo*¹³⁴. *Jako szafarka miłosierdzia i tro-*

¹²⁸ 34 (Pf): ZMNMP, 148.

¹²⁹ Słowa Łk 6, 36 stanowią antyfonę na Komunię w Mszy 39. zatytułowanej „Najświętsza Maryja Panna Królowa i Matka miłosierdzia”: ZMNMP, 165.

¹³⁰ Pierwsze czytanie (w zestawie 39b) pochodzi z Ef 2, 4-10: ZMNMP, 161.

¹³¹ 39 (Ko) 1: ZMNMP, 164.

¹³² 39 (Ko) 2: TAMŻE, 164.

¹³³ 39 (Ant Kom) 2: TAMŻE, 165.

¹³⁴ 39 (Pf): TAMŻE, 165.

skliwa Matka, każdego z nas wspomaga, jak polecił Jej z krzyża Jezus Chrystus¹³⁵. Okazując Jej cześć jako Matce miłosierdzia, chrześcijanie winni za Jej wstawiennictwem okazywać miłosierdzie bliźnim, aby zasłużyć na Boże przebaczenie¹³⁶.

Z woli Ojca jest też Maryja „Matką pocieszenia” i Pocieszycielką. Bóg Ojciec miłosierdzia i Bóg wszelkiej pociechy [por. 2 Kor 1, 3-4]¹³⁷, zesłał swemu ludowi Jezusa Chrystusa jako źródło pociechy¹³⁸. Gdy stojąc obok krzyża swego Syna, znosiła srogie boleści”, Bóg pocieszał Ją „nadzieją Jego zmartwychwstania. Teraz wzięta do nieba, pociesza z macierzyńską miłością wszystkich, którzy Ją z wiarą wzywają, aż nadejdzie pelen blasku dzień Pański¹³⁹.

Bóg Ojciec ustanowił Maryję „Matką i Wspomożycielką chrześcijańskiego ludu”¹⁴⁰, aby pod Jej opieką nieustraszenie walczył w obronie wiary, trwał mocno w nauce Apostołów [por. Dz 2, 42] i bezpiecznie kroczył wśród nawalnic świata, aż dojdzie z radością do niebieskiej ojczyzny¹⁴¹.

Tytuł „Matka Wyzwolenia”, pod jakim wzywana jest Maryja przez członków powstałego w XIII wieku zakonu Mercedarystów¹⁴², akcentuje współdziałanie Bogarodzicy z Ojcem, który przez Ofiarę swego Syna obdarzył ludzkość prawdziwą wolnością swoich dzieci. Przewidziane w tej Mszy czytanie z Jdt 15, 8-10; 16, 13-14¹⁴³ akcentuje postać biblijnej Judyty, która obroniła lud wybrany przed zagrożeniem ze strony dowódcy wrogich wojsk, Holofernesa. Maryja, która stała obok krzyża jako wierna uczestniczka męki Chrystusa¹⁴⁴, ma z woli Ojca wstawiać się za nami, abyśmy wiernie strzegli prawdziwej wolności dzieci Bożych, wysłużonej przez ofiarę Chrystusa, i mogli ją szerzyć wśród wszystkich narodów¹⁴⁵.

Jedną z najbardziej dotkliwych potrzeb, w których chrześcijanie wzywają pomocy Maryi, jest choroba i cierpienie. Bóg Ojciec

¹³⁵ 40 (Pf): TAMŻE, 168.

¹³⁶ 39 (Nd): TAMŻE, 164.

¹³⁷ We Mszy 41. zatytułowanej „Najświętsza Maryja Panna, Matka pocieszenia” (ZMNMP, 169-171) jest przewidziane (do wyboru, obok Iz 61, 1-3. 10-11) czytanie 2 Kor 1, 3-7, z którego też pochodzi antyfona na wejście.

¹³⁸ 41 (Ko): ZMNMP, 169 oraz 41 (Pf): TAMŻE, 170.

¹³⁹ TAMŻE.

¹⁴⁰ Mówi o tym kolekta i prefacja Mszy 42. „Najświętsza Maryja Panna Wspomożycielka wiernych”: ZMNMP, 172-174.

¹⁴¹ 42 (Pf): TAMŻE, 174.

¹⁴² Por. wprowadzenie do Mszy 43. „Najświętsza Maryja Panna od Wyzwolenia”: ZMNMP, 175.

¹⁴³ ZMNMP, 176.

¹⁴⁴ 43 (Pf): ZMNMP, 176.

¹⁴⁵ 43 (Ko): TAMŻE, 176; por. Ga 4, 7; 5, 1. 13-14.

dokonał zbawienia ludzi przez Ofiarę swego Syna-Sługi, który z miłości do nas obarczył się naszym cierpieniem i dźwigał nasze boleści¹⁴⁶. Maryja w przedziwny sposób uczestnicząc w tajemnicy cierpienia, jaśnieje chorem, wzywającym Jej opieki oraz daje przykład doskonałej zgody z wolą Boga¹⁴⁷. Kościół ufa obietnicy Boga, wyrażonej w antyfonie na wejście tej Mszy: *Ja jestem zbawieniem ludu; w jakimkolwiek ucisku wołać będą do Mnie, Ja ich wysłucham* (por. Ps 35[34], 3; Jon 2,3) i dlatego za wstawiennictwem Maryi prosi dla wszystkich o trwałe zdrowie duszy i ciała, o uwolnienie od doczesnych utrapień i o dar wiecznej radości¹⁴⁸. Jest to bowiem ostateczny owoc Odkupienia, jakiego pragnie Ojciec dla wszystkich swoich dzieci i jakim w pełni cieszy się Wniebowzięta Matka Chrystusa - jaśniejąca chorem jako znak zbawienia i niebieskiej nadziei¹⁴⁹.

Zakończenie

Powyższe refleksje nad formułami eucharystycznymi „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” były, jak ufam, ilustracją wzajemnej zależności między *lex orandi* i *lex credendi* - między modlitwą liturgiczną i treścią wiary, jaką Duch Święty wzbudza w Kościele przez objawione słowo (por. Rz 10, 17)¹⁵⁰. Modlitwy „Zbio-

¹⁴⁶ To fragment prefacji Mszy 44. „Najświętsza Maryja Panna Uzdrawienie chorych”: ZMNMP, 180. Podejmuje ona wyrażenie z IV Pieśni Sługi Jahwe (Iz 53, 4), przeznaczonej do czytania podczas tej Mszy (Iz 53, 1-5. 7-10): ZMNMP, 179n.

¹⁴⁷ 44 (Pf): ZMNMP, 180.

¹⁴⁸ 44 (Ko): TAMŻE, 179.

¹⁴⁹ 44 (Pf): TAMŻE, 180.

¹⁵⁰ Przypomnijmy genezę adagium: *lex orandi - lex credendi*. Przypisuje się je galijskiemu teologowi PROSPEROWI z AKWITANII (+ ok. 455) autorowi kolekcji zatytułowanej *Indiculus de gratia Dei* albo: *Praeteritorum Sedis Apostolicae episcoporum auctoritates de gratia Dei et de libero voluntatis arbitrio*. Prosper jako gorący zwolennik nauki św. Augustyna skierowanej przeciwko semipelagianom, gromadzi w tej kolekcji wypowiedzi papieży i synodów, na których opiera się przekonanie o konieczności łaski do pierwszego aktu wiary („initia fidei”). W rozdziale ósmym kolekcji Prosper powołuje się na świadectwo Biblii i liturgii, a zwłaszcza na zanoszone jednakowo w całym Kościele pod przewodnictwem biskupów modlitwy błagalne (*obsecrationum sacerdotium sacramenta*) w potrzebach różnych grup ludzi: katechumenów, grzeszników, sprawujących władzę itp. Autor kolekcji zwraca najpierw uwagę na *lex supplicationis* czyli na wezwanie do modlitwy, z jakim zwraca się do wiernych św. Paweł w 1 Tm 2, 1-6 (notabene: na ten tekst powołał się Sobór Watykański II w SC 53, gdy postulował przywrócenie modlitwy powszechnej w liturgii). Z tego apostołskiego wezwania-nakazu oraz z istniejącej w Kościołach praktyki zanoszenia modlitwy błagalnej w różnych potrzebach - to jest *lex orandi* lub *lex supplicandi* - wynika, że Kościół jest przekonany o konieczności łaski do

ru Mszy” opublikowanego po dwudziestu latach od zakończenia Soboru Watykańskiego II powstały pod wpływem mariologii ujętej w ósmym rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele, a zwłaszcza z natchnienia adhortacji Pawła VI *Marialis cultus* (2 II 1974). Pogłębione rozumienie nauki Objawienia o miejscu Najświętszej Maryi Panny w misterium Chrystusa i Kościoła - *lex credendi* - stało się inspiracją nowego stylu modlitwy - *lex orandi* - kierowanej do Boga Ojca, który w swoim odwiecznym planie miłości wybrał Maryję jako Matkę swego Wcielonego Syna oraz duchową Matkę, Obraz i Opiekunkę Kościoła. Obecnie, zwłaszcza w sanktuariach maryjnych rozsianych po świecie i po naszej ojczystej ziemi kiedy duszpasterze mają do dyspozycji „Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” oraz związany z nim Lekcjonarz, są wezwani do głoszenia w liturgii i w homiliach, stanowiących integralną część celebracji - autentycznego orędzia o posłannictwie Maryi w naszym obecnym pielgrzymowaniu do domu Ojca. Nie wolno dopuścić do tego, aby kaznodziejstwo maryjne pozostało zamknięte na posoborową *lex credendi*, która znalazła tak bogaty wyraz w *lex orandi*, jakim jest „Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”. Niezbędne jest wzajemne przenikanie się, osmoza, między *lex orandi* - *lex credendi* - *lex praedicandi* - *lex vivendi*. Dopiero wtedy spełni się to, o co prosimy w jednej z modlitw „Zbioru Mszy”:

*Wszchemgący Boże, przemień w Sakrament zbawienia dary, które z radością Tobie składamy, oddając cześć Najświętszej Maryi Pannie, jaśniejącej Kościołowi jako przykład kultu w duchu i prawdzie, spraw, abyśmy za Jej przykładem oddawali się Tobie jako ofiara święta i Tobie przyjemna*¹⁵¹.

aktu wiary i do osiągnięcia zbawienia. W tym kontekście formułuje Prosper zasadę: *ut legem credendi lex statuat supplicandi* (aby zasada wiary określała zasadę modlitwy), która w skróconej wersji brzmi: *lex orandi - lex credendi*. Zasada ta bywa stosowana jako jedno z narzędzi w teologicznej argumentacji opartej na świadectwie modlitwy i praktyki liturgicznej. Niekiedy jednak zasada ta bywa odwracana: nauka wiary głoszona przez Urząd Nauczycielski Kościoła winna nadawać modlitwie liturgicznej brzmienie zgodne z tą prawowierną nauką (*lex credendi legem statuat supplicandi*). W takim ujęciu zasadę tę interpretuje m.in. papież Pius XII w encyklice *Mediator Dei* (20 XI 1947): por. polskie wydanie encykliki: Kielce 1948, 48n.

Na temat pochodzenia owego adagium i przemian w jego rozumieniu pisze P. DE CLERCK, „*Lex orandi - lex credendi*”. *Sens originel et avatars historiques d'un adage équivoque*, „*Questions Liturgiques*” 59(1978) nr 4/299, 193-212; TENZE, Zrozumieć liturgię (mój przekład z francuskiego oryginału: *L'intelligence de la liturgie*, Paris 1995), Kielce 1997, 61-69.

¹⁵¹ Modlitwa nad darami Mszy 26. „Najświętsza Maryja Panna Obraz i Matka Kościoła (II)”, ZMNMP, 122.

Istotą prawdziwego kultu maryjnego jest oddawanie czci Bogu Ojcu przez Syna w Duchu Świętym - za przykładem Maryi, wybranej przez Ojca, aby mocą Ducha Świętego współpracowała w dziele zbawienia dokonanym przez Syna Bożego.

„Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” winien być dla Kościoła w Polsce wielką szansą uprawiania mariologii w ścisłej harmonii z liturgią, a także szkołą formacji do składania Bogarodzicy kultu zgodnego z chrześcijańskim życiem, które z dnia na dzień będzie się stawać kultem Ojca „w Duchu i prawdzie”.

Ks. prof. dr hab. Stanisław Czerwik
Wyższe Seminarium Duchowne (Kielce)

ul. Jana Pawła II 7
PL - 25-025 Kielce

La Vierge Marie et Dieu le Père dans la „Collection de Messes en l'honneur de la Sainte Mère de Dieu”

(Résumé)

Par le décret „Christi mysterium celebrans” du 15 août 1986 la Congrégation Romaine pour le Culte divin a publié l'édition typique de la „Collection de Messes en l'honneur de la Sainte Mère de Dieu”. La version polonaise de la „Collection”, approuvée par le Saint-Siège a paru aux éditions de „Pallottinum” à Poznan en 1998. Ce livre liturgique conçu comme supplément du Missel Romain de Paul VI (1970) se compose de deux volumes. Le premier contient 46 formulaires de Messes distribués en harmonie avec le déroulement de l'année liturgique. Le deuxième volume est constitué par le lectionnaire, contenant les lectures bibliques et les chants intercalaires pour chacun des 46 formulaires.

L'Église « déploie tout le mystère du Christ... de l'incarnation et la nativité jusqu'à l'attente de la bienheureuse espérance et de l'avènement du Seigneur » (SC n. 102). « En célébrant ce cycle annuel des mystères du Christ, la sainte Église vénère avec un particulier amour la bienheureuse Marie, Mère de Dieu, qui est unie à son Fils dans l'oeuvre salutaire par un lien indissoluble » (Ibid. n. 103).

La „Collection” est destinée surtout aux sanctuaires marials dans lesquels la mémoire de la Vierge est célébrée plus souvent, surtout les jours libres de toute fête ou mémoire obligatoire. Mais elle peut aussi être utilisée dans toutes les églises les samedis du temps ordinaire, surtout au cours d'une préparation à la liturgie dominicale.

Le présent article est un essai d'analyse des formules eucharistiques de cette „Collection” en harmonie avec la thématique de l'année 1999, consacrée à Dieu le Père dans le cadre de la préparation au jubilé de l'année 2000.

Les formulaires de la « Collection » expriment la *lex credendi* concernant la présence de la Vierge Marie dans le mystère du Christ et de l'Église. Cette vérité a été exposée dans la Constitution dogmatique sur l'Église *Lumen gentium* et reprise par le pape Paul VI dans son adhortation apostolique *Marialis cultus* (2 II 1974) ainsi que dans l'encyclique de Jean-Paul II *Redemptoris Mater* (25 III 1987).

Le présent essai contient cinq chapitres:

1. La Vierge Marie, choisie par le Père pour devenir la Mère du Messie promis depuis des siècles (les formulaires destinés pour le temps de l'Avent).
2. La Vierge Marie présentée dans les mystères de l'enfance de Jésus et de ses premières manifestations aux hommes (les formulaires pour le temps de la Nativité).
3. La Vierge Marie, modèle de l'Église sur le chemin de la préparation quadragésimale à la célébration du mystère pascal (les formulaires pour le temps du Carême).
4. La participation de la Sainte Vierge aux mystères de la Résurrection et de la Pentecôte (les formulaires pour la Cinquantaine pascale).
5. La mission de la Sainte Vierge dans la vie de l'Église sur le chemin de sa pérégrination vers le glorieux avènement du Seigneur.

Dans la conclusion de son essai l'auteur souligne que la « Collection des Messes en l'honneur de la Mère de Dieu » illustre l'actualité de l'adage attribué à Prosper d'Aquitaine, théologien du V siècle: *legem credendi lex statuat supplicandi*. La mariologie renouvelée par le Vatican II et exprimée magistralement par l'enseignement pontifical de Paul VI (*Marialis cultus*) et de Jean-Paul II, trouve sa *lex orandi* dans la « Collection ». Celle-ci, à son tour, devrait inspirer la prédication et la catéchèse. De l'autre côté la saine mariologie et la prière de l'Église oblige à un culte de la Vierge qui soit l'imitation de ses vertus et qui inspire les chrétiens à rendre au Père le culte « en esprit et vérité » (cf. Jn 4, 23). Ainsi donc la *lex credendi* qui trouve son expression adéquate dans la *lex orandi* doit mener à une authentique *lex praedicandi* et à *lex vivendi*.

La Vierge Marie, humble servante du Père, fidèle auditrice de Jésus Christ et temple vivant de l'Esprit Saint nous donne l'exemple de l'obéissance à la Parole qui transforme toute l'existence humaine en offrande pure, agréable à Dieu.